

Tekerrür Eden Tarih 3 Bölüm Osmanlı Hiç Bir Şeyden Çekmedi Kadınlardan Çektiği

– Sami Biber · 08 Haziran 2019

TEKERRÜR EDEN TARİH-3. BÖLÜM- OSMANLI HİÇ BİR ŞEYDEN ÇEKMEDİ KADINLARDAN ÇEKTIĞI KADAR

Kütahya Antlaşmasından ne Kavalalı Mehmet Ali Paşa ne de Osmanlı Devleti memnun olmuştu. Osmanlı Devleti " Çok verdim" Diye hayıflanırken Kavalalı Mehmet Ali Paşa " Elde ettiklerim, elde edebileceklerimin yarısı bile değil." Diye düşünüyordu.

Kavalalı Mehmet Ali Paşayı derin derin düşündüren bir başka husus da Osmanlı ile yaptığı savaşta hazineyi tüketmiş olmasıydı. İşte bu yüzden o da gerek Mısır'da gerekse Filistin ve Irak topraklarında bir taraftan yeni vergiler koyarken bir taraftan da zorunlu askerlik uygulamasına başlayınca daha önce kendisini kurtarıcı olarak gören Filistinliler bu sefer yüzlerini tekrar Osmanlıya dönmeye başladılar.

Fırsat bu fırsattı. Osmanlı Devletinin Kavalalı serserinden intikam almasının tam da zamanıydı. Hele hele de Kavalalının 1834 de bağımsızlık ilan etmesi, bu karara İngilizlerin oldukça sert tepki gösterip " Böyle bir karar ölümcül sonuçlar doğurur. Şimdi derhal işgal ettiğin Rakka'dan çık ve bugüne kadar Osmanlı'ya ödemek zorunda olup da ödemediğin vergileri öde." Demesi Osmanlı Devletinin ekmeğine yağ sürüyordu adeta.Sonuçta vergi borcu affadildi ama Kavalalı Rakka'dan çekildi.

Kavalalıya karşı ilk kez bir üstünlük elde edilmişti ama ırzına geçmediği atın önüne ot koymayan İngiltere bu iyiliğinin karşılığını istemekte de gecikmedi tabii ki.

16 Ağustos 1838 de İngiltere ile Osmanlı Devleti arasında Baltalimanı Antlaşması adı verilen bir antlaşma imzalandı.

Bu antlaşmaya göre:

- ★ İngiltere herhangi bir malını iç ve dış pazarlarımızda doğrudan satabilecektir.
- ★ İngilizlerden mal alım ve nakillerde belge istenmeyecektir.
- ★ İngiliz tüccarlar, iç ticarete yerli tüccarlardan fazla vergi ödemeyecektir.
- ★ Yabancı mallar boğazlardan serbestçe geçebilecektir.
- ★ Antlaşma sürekli olacak ve bundan tüm Avrupa devletleri yararlanacaktır.

Osmanlı Devleti bu anlaşma ile ithalatta gümrük indirimi yaparken ihracattan alınan vergiyi artırdı.

Ayrıca "Rusumat-ı dahiliye" denilen iç gümrük de kalkınca yerli tüccar yabancılarla rekabet edemez duruma geldi. Bu durum Osmanlı'da kapitülasyonların en ezici bir şekilde kullanılması demektir. Yerli tüccar iç gümrük öderken yabancılar bundan muaf tutulmuştur.

Bu antlaşmayla İngiltere 1830 da başlattığı sanayi devrimi ile hızla süper devlet olurken Osmanlı imparatorluğunda zaten olmayan sanayi iyice dibe vurmaya başlamış, küçük esnaf ve Lonca teşkilatı rahmet-i rahmana irtihal eylemiştir. Çünkü bu antlaşma her ne kadar ilk etapta sadece İngiltere ile imzalanmış olsa da daha sonra bakın kimlere de aynı imtiyazlar verildi:

İngilizler'den sonra 25 Kasım 1838'de Fransızlar aynı şartları ihtiva eden bir ticaret muahedesi imzaladılar. Bunu 1839'da Hansa şehirleri (18 Mayıs), Sardinya (2 Eylül); 1840'ta İsveç, Norveç (31 Ocak), İspanya (2 Mart), Hollanda (14 Mart), Belçika (30 Nisan), Zollverein hükümetleri (22 Ekim); 1841'de Danimarka (1 Mayıs) ve 1843'te Portekiz (20 Mart) takip etti.

Şimdi tabii ki "Osmanlı Devleti bu kadar imtiyazı sağladığına göre en Azından Mehmet Ali Paşa ile olan sorun sona ermiştir." Diye düşünüyor olabilirsiniz ama ne gezer...

1839 Yılında Osmanlı Devleti -İngiltere'yi de arkasında zannederek- Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın işini tamamen bitirmek kararıyla toparlayabileceği en büyük orduyu toparlayıp Hafız Paşa komutasında Harekete geçirdi. İllevelakin ordu sadece silah ve asker sayısı bakımından üstündü. Buna karşılık askerinin çoğu hayatında belki de ilk defa eline tüfek alan acemilerden oluşuyordu. Osmanlı ordusunda görevli Prusyalı subay Moltke bile raporunda Osmanlı ordusunun savaşabilecek asker gücünün aslında on beş bin olduğunu, bu orduyla bir zafer kazanmanın imkansız olduğunu belirtmişti ama dinleyen olmamıştı.

Uzatmayalım...Osmanlı ordusu 24 Haziran 1839 da Nizip önlerinde öylesine feci bir mağlubiyet aldı ki bu mağlubiyet haberi İstanbul'a ulaştığında Padişah II. Mahmut üzüntüden şak diye öldü gitti.

Bu savaştaki yenilginin tek sebebi Osmanlı ordusunun acemi askerlerden oluşması, kötü komuta edilmesi değildi. İhanetin payı da bir o kadar büyüktü. Mesela Osmanlı kapdan-ı deryası Ahmet Fevzi Paşa koskoca donanmayı tek kurşun atmadan Mehmet Ali Paşaya teslim etmişti.

Yeni Padişah Abdülmecit kara kara "Amanın bir çare" Diye düşünürken tarih kitaplarımızda bize " Büyük Reşit Paşa " Diye tanıtılan Sadrazam Reşit Paşa bu badireyi atlatmanın tek çaresinin Avrupa devletlerine şirin görünmek olduğunu düşünüyordu. Bunu sağlayabilmek için de Osmanlı Devleti daha demokratik bir devlet olmalıydı. Nitekim Avrupa Devletleri ne zaman Osmanlı'nın iç işlerine karışmak isterlerse aynen günümüzde olduğu gibi o günlerde de " Daha fazla demokrasi, çok daha fazla demokrasi" Diyorlar, özellikle sömürgelerindeki zencilere asla reva görmedikleri demokrasiyi(!) Osmanlı tebaası olan gayrimüslimler için istiyorlardı. Bu sefer Osmanlı Devleti, özellikle İngiltere'ye " Bak sen istemeden biz daha demokratik oluyoruz. Artık sen de bize desteğini esirgeme" Mesajı vermek için 3 Kasım 1839 da

Tanzimat Fermanını (Gülhane Hatt-ı Hümayunu) yayınladı.

Tanzimat Fermanına göre özet olarak Osmanlı Devletinde ilk kez kanunlar her türlü iradenin üstünde kabul ediliyordu. Müslüman- Gayrimüslim herkesin kanunlar karşısında eşit olduğu kabul ediliyordu. Lakin gelin görün ki bu fermanın Müslüman Türk halkı hiç bir şey anlamamıştı. Onlara göre Tanzimat Fermanı ile artık gavura gavur demek yasaklanmıştı. Peki azınlıklar? Fener Rum Patriğinin(VI. Gregory) Tanzimat Fermanı okunup tekrar bir keseye konduğu anda " Bir daha o keseden hiç çıkmaz inşallah" Demesine, sonrasında patrikhanede bir yastığı kılıçla parçalarken " Al ulan ...mun Tanzimatı " Demesine bakılacak olursa gayrimüslimler de Müslüman- Türk ile eşit haklara kavuşmuş olmaktan rahatsızdılar çünkü Müslüman- Türk'den daha fazla hakka sahiptiler. (Tanzimat Fermanı sadece günümüz aydın(!) kesimince bir devrimdir. Modernleşmenin anahtar kelimesidir.)

Peki bu şirinlik gösterisini yaptığımız İngiltere? O "Aferin bak hoşuma gitti. Bundan sonra dile benden ne dilerse" mi dedi yoksa " Bana ne lan senin Tanzimatından, fermanından. Ben işime bakarım." mı dedi? Tabii ki ikincisi. Ama yine de boş durmadı ve 15 Temmuz 1840 da Osmanlı Devleti, Prusya ve Avusturya'nın katılımıyla Londra'da bir antlaşma imzaldı. (Fransa Mehmet Ali Paşa tarafında olduğu için konferansa da antlaşmaya da katılmadı.)

Bu antlaşma Kütahya Antlaşmasından çok daha lehimize olan bir antlaşmaydı:

- 1-Mısır'ın yönetimi, babadan oğula geçmek üzere Mehmet Ali Paşa'ya bırakılacak.
- 2-Mısır Valiliği hukuken Osmanlı Devleti'ne bağlı kalıp ordu ve donanma bulundurabilecek.
- 3-Mısır'da vergiler padişah adına toplanacak; ancak vergilerin dörtte biri İstanbul'a verilecek.
- 4-Osmanlı Padişahı, Cidde, Adana ve Suriye valiliklerine istediği birini atayabilecek.
- 5-Alınan bu kararlar Mehmet Ali Paşa'ya da kabul ettirilecek.

Mehmet Ali Paşa antlaşma şartlarına itiraz etmek istese de İngiltere ve Avusturya donanmasının Akdeniz'de, Mısır Limanları önünde bir iki tur atması " Tamam, tamam dediğiniz gibi olsun" Demesine yetmişti. Velhasılıkelam İngiltere'nin sömürge yolları üzerinde güçlü bir Osmanlı devletine tahammülü olmadığı gibi güçlü bir Mısır Devletine de tahammülü yoktu.

"Sonunda bitti." Diye düşünüyorsunuz değil mi? Evet, Yunan İsyanı ile başlayan Mısır meselesi bitti.Ama ortada bir sorun daha vardı halledilmesi gereken:

1841 Yılında Hünkar İskelesi antlaşmasının sekiz yıllık süresi doluyordu. Bu antlaşma eğer yenilecek olursa? İşte İngiltere'nin uykularını kaçırın şey buydu. O antlaşma asla yenilenmemeli, Ruslar İstanbul ve Çanakkale boğazından ellerini kollarını sallaya sallaya geçmemeliydi.

13 Temmuz 1841 de İngiltere, Rusya, Fransa ve Osmanlı Devleti bir kez daha Londra'da masaya

oturdular ve Őu kararlar alındı zet olarak:

- 1-Boğazlar Osmanlı Devletinde kalacak.
- 2-BarıŐ zamanında Boğazlardan hiŐbir savaŐ gemisi geŐmeyecek.
- 3-Boğazlar dünya ticaret gemilerine aŐık olacak.

Bu antlaşma ile Boğazlar ilk kez uluslararası bir statü kazanıyor, Osmanlı Devletinin Boğazlar zerindeki egemenlik hakları elinden alınmıŐ oluyordu.

1768-1774 Yılları arasında(ve hatta sonrasında) Rus ariŐesi II. Katerina Osmanlı Devletinin canına okumuŐtu, 1800 l yılların ilk yarısında ise İngiltere KraliŐesi Victoria Osmanlı Devletinin canına okuyordu. Neydi bu Osmanlının kadınlardan çektiği.(Nitekim I. Dünya SavaŐında da İngiliz ajanı Gertrude Bell bugünkü OrtadoĐu devletlerini sınırlarını cetvelle çizen kadındı.) Nice kralların, Őahların, arların sırtını yere getiremediği Osmanlıya bir ariŐe,bir kraliŐe ve bir kadın casus resmen diz ktrmŐt. Biz ise hlen Baltacı- Katerina muhabbetiyle övünüyoruz (Baltacı Mehmet'in Katerinası I. Katerinadır. KarıŐtırmayalım.)

13 Temmuz 1841 Den itibaren dünya ticaret gemileri Boğazlardan serbestŐe geŐerler...

Evet, Osmanlı tarihinin en zor ve bunalımlı günlerinin yaŐandığı bir dönemde babası Mahmut'un ani ölümüyle birden bire kendisini Osmanlı tahtında bulan Abdülmecit artık rahatŐa "ohhh" diyebilecek miydi acaba? Maalesef ki sadece on iki yıl ciddi bir savaŐ tehlikesi yaŐamasa da 1853 Yılında Rusya, Abdülmecit'in, dolayısıyla da Osmanlı halkının uykularını bir kez daha kaŐıracaktı ve maalesef Yunan İsyanı uzun vadede Osmanlı devletine çok pahalıya patlıyordu, yıkılana kadar da devam edecekti bu durum. Aynen buzun üzerine damlayan bir damla kaynar su nasıl ki koskoca buz kütlesini atır atır atlatıyorsa Yunan İsyanı denen damla ile başlayan çatırdama tüm hızıyla devam ediyordu.

Osmanlı Devletine " Hasta Adam" teŐhisi konması ve diğer geliŐmelerle devam edecek.

RESİMLER

- 1- Padişah Abdülmecit
- 2-Mustafa Reşit Paşa
- 3-KraliŐe Victoria
- 4- Mustafa PeŐit Paşa 3 kasım 1939 da bugünkü İstanbul Gülhane Parkında Gülhane hatt-ı Hmayununu (Tanzimat Fermanı) okuyor.